

ÇOCUK OYUN ALANLARININ BİÇİMSEL ÖZELLİKLERİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ (KONYA İLİ ÖRNEĞİ)

Gökhan DUMAN¹

Nurcan KOÇAK²

Öz

Çocukların gelişim ve öğrenmelerine büyük katkı sağlayan oyun alanlarının yapımına, şehirleşme sürecinde beton yığınlarına dönüşen büyük kentlerde yerel yönetimlerin yasalar gereği de olsa önem verdiği görülmektedir. Konya ili de bu kentlerden biridir. Ancak açık mekânlarda yapılan çocuk oyun alanlarının konum, mekân, güvenlik ve donatım yönünden standartlara uygun olup olmadığı tartışmalıdır. Bu araştırmada Konya ili merkez ilçelerindeki çocuk oyun alanlarının biçimsel özellikleri gözlem yoluyla incelenmiştir.

Konya ili merkez ilçelerindeki oyun alanlarının büyük çoğunluğunun, şehir imar planlarında oyun alanı olarak ayrılan yerlerin bir köşesine ya da ortasına oyun ekipmanlarından salıncak, kaydırak, tahterevalli ve turmanma merdiveni gibi sınırlı sayıda temel oyun materyallerinin yerleştirilerek oluşturulduğu gözlemlenmiştir. Çocuk oyun alanlarının büyük çoğunluğunun oyun alanının zemin kaplaması uygun malzeme ile kaplanmış, oyun materyalleri sayı ve çeşitlilik yönünden sınırlı da olsa farklı yaşa uygun, temiz ve sağlam ise de, engelli ve hareket kısıtlılığı olan çocuklar için yeterli önlemlerin alındığı söylenemez. Çocuk oyun alanları yerleşim yerlerine yakın, ana cadde, kalabalık ve gürültüden uzak ise de, önemli bir bölümü bank, kamelya, ağaç, çiçek, çim, çit ve güvenlik yönünden yeterli değildir. Çocukları doğa ile buluşturan, yaratıcılıklarını geliştiren, farklı aktivitelere imkân sağlayan çocuk oyun alanlarına ihtiyaç vardır.

Anahtar sözcükler: *Oyun alanı, oyun materyali, oyun alanı güvenliği.*

Abstract

Playgrounds have an immense impact on children's development and learning. Despite its importance in child development, playgrounds have been stuck among concrete chunk in big cities. Besides, local administrations give attention to the playgrounds mostly due to internal regulations. Konya is one of the largest cities in Turkey. There is a debate concerning proper standards of its outdoor playgrounds' location, space, safety and equipment. This study delves to analyze the quality of children's outdoor play areas in Konya city center and its major counties. For this purpose, outdoor play areas were observed and evaluated using playground observation form.

It has been found that most of the playgrounds were equipped with limited numbers of swings, slides, seesaws, and ladders. Even though the numbers of the play materials were limited, they were developmentally appropriate, clean and sound. Most of the playgrounds' floor were covered with appropriate material however, their access were not suitable for children with special needs. The locations of playgrounds were close to living areas and remote from the crowded streets and noise pollution but, there were not enough accommodation places, trees, flowers and safety precautions for visitors. It has been suggested that playgrounds which children meet with nature are needed.

Key Words: *Playground, play equipment, playground safety.*

¹ Öğr. Gör. Dr., Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Okulöncesi Eğitimi A.D., Ankara, Türkiye. gduman@gazi.edu.tr

² Yrd. Doç. Dr., Turgut Özal Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu Çocuk Gelişimi Böl., Ankara, Türkiye. any@hotmail.com

Giriş

Oyun; çocukların isteyerek içinde bulunduğu, belli bir konusu, amacı, kuralı olan ya da olmayan, ancak çocuğun zihinsel, duygusal, sosyal, fiziksel kısacası tüm gelişimlerini destekleyen ve gerçek hayatın bir parçası olan ve çocukların haz aldıkları bir süreçtir. Çocuklarla oyun arasında çok özel bir ilişki vardır; çocuklar oynayarak öğrenirler, sosyalleşirler, büyürler ve gelişirler (Akkülâh, 2008; Yörükoğlu, 2002; Tekkaya, 2001).

Çocukların oyun oynama hakları uluslararası yasalar ile de güvence altına alınmış ve bu sözleşmeler Türkiye tarafından da kabul edilmiştir. Birleşmiş Milletler Genel Kurulunun 20 Kasım 1989 tarihinde onayladığı Çocuk Hakları Sözleşmesi, ülkemizde 1995 senesinde 22184 sayılı Resmî Gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 31. maddesinin birinci fıkrası; "Taraflar devletler çocuğun dinlenme, boş zaman değerlendirme, oynama ve yaşına uygun eğlence etkinliklerinde bulunma, kültürel ve sanatsal yaşama serbestçe katılma hakkını tanırlar." ifadesine yer vermektedir. Bu yasa ve sözleşmelere göre oyun, çocuklar için temel bir hak olup aileler, yerel yönetimler ve diğer yetkililer çocukların bu haklarını özgürce kullanabilmeleri için gerekli ortam ve düzenlemeleri yapmakla yükümlüdürler.

Bühler ve Hetzer'in (1935) araştırmasına göre; çocukların oyun oynama süreleri 2 aylıktan okul çağına kadar artmakta, temel eğitimin başlaması ile oyun oynamaya ayırdıkları zaman 7-8 yaşlarından sonra azalmaktadır. Ancak artan yaşla çocuk oyunları çeşitlenmekte ve iç mekân oyunlarından dış mekân oyunlarına doğru yönelmektedir. Çocuk oyunları oynandığı yere göre, açık hava ve iç mekân oyunları olarak sınıflandırıldığı gibi, oyun çeşidi açısından da işlev oyunları, ben oyunları, hayal oyunları, küme oyunları olarak sınıflandırılabilir. Ayrıca oyunları araçla oynanan oyunlar, araçsız oynanan oyunlar ve araçta oynanan oyunlar olarak da sınıflandırmak mümkündür (Sun ve Seyrek, 2006). Oyunların böylesine çeşitlilik göstermesi çocuklar ve eğitimciler için oyun seçimini önemli kılmaktadır. Büyüme sürecinde çocuklar oyunlardan da yararlanarak, tüm gelişim alanlarını farklı zamanlarda, farklı yoğunluklarda bir bütünlük içerisinde gerçekleştirirler.

Çocuklar için ekme, su, hava kadar önemli olan oyunların çocuklara sağladığı çok sayıda yarar vardır. Çocuklar oyun yolu ile büyük ve küçük kaslarını geliştirir, el-göz ve diğer organların koordinasyonunu artırır, motor becerilerini geliştirir, çevresini ve toplumu tanır, değişik sosyal rolleri deneme fırsatı bulur ve ileride alacakları rollere hazırlanır; sorumluluk almayı, iş birliği yapmayı ve paylaşmayı öğrenir; empati kurma yeteneğini, takım ruhunu, arkadaşlarını anlama ve tanıma becerilerini geliştirir (Uluğ, 2007; Kohler ve Strain, 1993; Smilansky, 1990).

Çocukların oyun seçiminde yaş, cinsiyet, sağlık, sosyo ekonomik düzey, iklim, çocukların gelişim düzeyleri, kitle iletişim araçları, oluşturabildikleri çocuk sayıları ve içinde buldukları kültür belirleyici rol oynar ve seçilen oyunlar çocukların farklı gelişim alanını, farklı boyutlarda etkiler. Oyunların seçiminde sahip olunan mekân ve araçların özelliklerinin ne olduğu da büyük önem taşır (Bal, 2005). Çocukların çok sevdiği bir etkinliğin nerede ve nasıl geçirildiği çok önemlidir. Dış mekânda yer alan çocuk oyun alanları fiziksel aktiviteyi teşvik ederek, çocuk sağlığını olumlu etkiler. Çocuklar doğal çevre ile kurabilecekleri deneyimler sonucu, doğayı anlama bilinci geliştirirler (Dicle, 2011). Bundan başka açık mekânlarda oynanan oyunlar, çocuğun güneşten ve temiz havadan yararlanmasını sağlar ve en doğal biçimde oyun yoluyla yaptığı hareketler solunum, sindirim ve boşaltım işlevlerini düzenler, ter yoluyla vücudu zehirli atıklardan temizler (Erdem, 2003).

Çocuk oyun alanları, çocukların dış mekânda rahatlayıp, oyun ihtiyaçlarını karşıladıkları, fazla enerjilerini boşalttıkları, aynı zamanda sosyal ilişkilerini arttırdıkları, fizyolojik gelişimlerini sağladıkları, inceleme-muhakeme etme yeteneklerini geliştirdikleri, içinde çeşitli oyun elemanlarının bulunduğu ve oyun amacına yönelik olarak tasarlanmış açık alanlardır (Acar, 2003). Ancak hızlı yapılaşma ve şehirleşme nedeni ile çocukların toplu grup oyunlarına, koşma, bisiklet kullanma vb. geniş alan gerektiren aktivitelere imkân sağlayacak geniş alanların, arsaların kalmaması, çocuk oyun alanlarına olan ihtiyacı her geçen gün arttırmaktadır (Dinç, 1993). Çocuk oyun alanları ve oyun oynamaya olanak tanıyan kentsel yeşil alanların tümü, çocukların fiziksel ve zihinsel gelişimlerine katkı sağlayarak önemli bir işlev üstlenmektedirler. Çocuk oyun alanları güneş ışığı ve açık havada oynama ve değişik faaliyetlerde bulunma imkânı sağladığı için çocukların deşarj olmasını ve duygusal yönden doyumunu da sağlar (Bektaş, 2004). Çocuk psikologlarının ve doktorlarının ortak kanısı, dış mekândan yoksun kapalı alanlarda oyun oynamanın çocukların zihinsel, fiziksel ve sosyal gelişimlerini olumsuz yönde etkilediğidir. Bu nedenle Çocukları Şiddetten Koruma Ulusal Birliği (NNSPCC) gibi kuruluşlar yerel yönetimlere çocukların güven içinde oyun oynayabilecekleri iyi tasarlanmış park alanları oluşturma çağrısında bulunmaktadır (Aksoy, 2013).

Oyun alanları hitap ettikleri yaş grupları, biçimsel yapıları, görsellikleri ve yeterlikleri açısından farklılıklar göstermektedir. Çocuk oyun alanları konum, ilgi çekicilik, mekân kullanımı, doğa ile bütünleşme ve güvenlik gibi özellikler yönünden incelenebilir.

Konum

Çocuk oyun alanı olarak seçilecek yer bütün yaşam birimlerinden, çevresindeki okullardan araçla veya yaya olarak kısa sürede, kolay ve tehlikesizce ulaşılabilir olmalıdır. Kışın olabildiğince uzun süre, öğle ve sonrası güneş alabilmeli, yazın öğleden sonra gölgelenebilmeli ve havadar olmalıdır. Çocuk oyun alanları daha fazla çocuğun bir arada bulunabilmelerine, serbest ve kurallı oyunlarını (ip ve top oyunları gibi) rahatça oynayabilmelerine imkân vermelidir. Çocuk oyun alanları farklı yaş guruplarına hitap edecek oyun materyallerini bünyesinde barındıracak kadar geniş ve güvenli olmalıdır. Alan, genel olarak birçok yerden görülebilmeli ve çocuklar yetişkinler tarafından izlenebilmelidir.

Yanlış yer seçimleri güvenlik ve kazalar gibi birçok riski bünyesinde barındırır. Ancak engebeli araziler büyük oyun alanlarında özel tasarımlar için kullanılabilir (Özgüç, 1998). Oyun parkı tasarlanırken arazinin eğimi, güneş ışığına maruz kalma durumu, alt yapı hizmetleri, ulaşım imkânı göz önünde bulundurulması gereken önemli kriterlerdir (Bulut ve Kılıçaslan 2010; Akkühah, 2008).

İlgi Çekicilik

Oyun alanlarındaki planlama ve oyun materyallerinin tasarımı, boyası çocukların ilgisini çekebilecek nitelikte olmalıdır. Güvenlik standartları oyun donanımlarının istenildiği gibi yapımını engellemektedir. Ancak, çocukların sağlığı ve ekipmanlardan etkin yararlanmaları ve kazaların önlenmesi açısından çocuk oyun ekipmanlarında güvenlik standartlarının ön planda tutulması gerekir.

Çocukların oyun alanlarında oyun materyalleri ile oynamayı tercih etmelerinde onların ilgi çekici olup olmamaları etkili olmaktadır. Çünkü çocuklar oyun ekipmanlarının ilgi çekici, farklı renklerde, tasarımlarda ve farklı amaçlar için kullanılabilir olmalarını istemektedir. Çocuklar için engebeli bir arazi düz araziden daha ilgi çekicidir (Gür ve Zorlu, 2002).

Mekân Kullanımı

Çocuk oyun alanlarında mekânın nasıl ve kimler tarafından niçin kullanıldığı önemlidir. Bir mekânın birden fazla amaç için kullanılabilir olması hem aileler hem de çocuklar için önemlidir. Çocuklar kendilerinin yapıp değiştirebilecekleri esnek alanlara ve materyallere ihtiyaç duyarlar. Çocuk oyun alanlarının çekiciliği yeniliğinde değil, çocuklara farklı, yaratıcı etkinlikler yapma gücü vermelerindedir. Doğal materyaller, tepeler ve çukurlarla tasarlanmış oyun alanı, çocukların farklı etkinlikte bulunmalarına ve oyunlar oynamalarına daha çok imkân tanır, yaratıcılıklarını geliştirir (Deretarla, 2012).

Doğa ile Bütünleşme

Kentleşme süreciyle dört duvar arasında kalan çocukların doğayı tanıma ve keşfetmelerine imkân verecek oyun alanlarının varlığına daha çok ihtiyaç duyulmaktadır. Bu mekânlardaki dağınık alanlar, kum, su, elle işlenebilen doğal materyaller, yapraklar ve kozalaklar çocuk oyunları için en temel malzemelerdir.

Çocuk oyun alanlarında yapılacak yeşillendirmede bitkilerin fonksiyonel özellikleri göz önünde bulundurulmalı, çevre ve iklim koşulları dikkate alınmalıdır. Geniş yapraklı ağaçlar yazın gölgelik yaparken, kışın da yapraklarını dökerek oyun alanının güneş ışığından yararlanmasını sağlar. Çocuk oyun alanlarında uygun yükseklik ve yoğunlukta kullanılan bitkiler, gürültü kontrolünün yanı sıra, bazı zararlı gazları emerek ve toz taneciklerini tutarak kirli havayı temizlemektedir. Ayrıca mekânda kullanılan bazı oyun donanımları etrafında güvenlik bariyeri olarak da kullanılabilirler. Çocuk oyun alanı içinde küçük çiçekli alanların olması, çocukların çiçekleri tanımasını sağlarken onlara büyük haz verecektir. Çocuk oyun alanlarında dikenli, zehirli bitkilere yer verilmemelidir (Özgüç, 1998; Sorkun, 1996).

Güvenlik

Oyun parkı tasarlanırken arazinin durumu, alt yapı hizmetleri, ulaşım imkânı, bitki örtüsü, seçilen oyun materyalleri ve çitler bakımından güvenlik kriterleri esas alınmalıdır (Bal, 2005; Bulut ve Kılıçaslan 2010). Bu nedenle çocuk oyun alanlarının ve bu alanlarda kullanılan her türlü araç ve gerecin seçiminde çocuk merkeze alınarak, onun sağlığını ve yaşamını riske edecek uygulamalardan kaçınmalıdır.

Çocuk oyun alanlarında zemin kaplamaları güvenlik açısından en önemli noktalardan biridir. Çocuk kazalarının, yaralanmalarının en önemli nedenlerinden biri yanlış zemin kaplamalarıdır. Çocuk oyun alanlarında döşemenin, hem çocukları düşme vb. kazalardan korumak için yeterince yumuşak, hem de tekerlekli sandalye, yürüteç vb. araçlar için yeterince sağlam olması gerekir. Günümüzde kullanılan geleneksel döşemelerde ya güvenlik ya da kullanılabilirlik özelliği dikkate alınmakta, fakat hiçbir zaman ikisi bir arada ele alınmamaktadır. Beton, suni çim, çakıl yüzey kaplamaları her mevsim için kullanışlı bir zemin oluştursa da, bunların hiçbiri güvenlik açısından önerilmez. Doğal çim alanları, yapısal olmayan alanlarda oldukça kullanışlı olsa da, yağmurlu havalarda pek kullanışlı değildir. Ayrıca oyun alanlarının yerleşim yerlerine yakınlığı, gürültüden, kalabalık yerlerden ve trafikten uzak oluşu çocukların güvenlikte olmalarını sağlayan diğer unsurlardır.

Çocuklar oyun alanlarında amaçlı amaçsız vücutlarını dinlendirmekte ya da hareket etmekte, oyun alanlarında bulunan sabit oyun ve çevre donatılarıyla ip, top vb. araçlarla koşu, atlama, sürünme, taklit vb. oyunlarını oynamakta, kum ve su gibi doğal malzemelerle vakit geçirmekte, hayvan ve bitkileri incelemektedir. Bunlar araçlı ya da araçsız olabilir. Çocuk oyun alanlarında tırmanma araç gereçleri, salıncaklar (tek hareket

yönlü farklı hareket yönlü), kaydıraklar (kaydırak platformu, düz, dalgalı, doğal ve yapay set, spiral ve tüp), kum havuzu, tahterevalli (sıçramalı, yaylı ve sallanmalı), yaya, koşu ve bisiklet yolları bulunmalıdır (Çukur, 2011; Çukur, ve Özgüner 2008). Özetle oyun alanları, bireysel ve grup olarak çocukların aktif ve pasif oyunları rahatlıkla oynama ihtiyacını karşılayabilmelidir. Çocukların dışında ebeveyn ve diğer büyükler de oyun alanlarından yararlanmaktadır. Bu sebeple oyun alanlarında çocukların olduğu kadar yetişkinlerin de ihtiyaçları dikkate alınmalıdır. Bank, kamelya ve spor aletlerinin varlığı ebeveynlerin de oyun alanlarında daha verimli zaman geçirmesini sağlamaktadır.

Yerel yönetimlerin son yıllarda çocuk oyun alanlarına daha fazla önem verdiği gözlemlenmektedir. Bununla birlikte çocuk oyun alanlarının istenen ve olması gereken nitelikte olduğunun araştırılması gerekmektedir. Bu nedenle büyük şehirlerimizden biri olan Konya ili merkez ilçelerinde bulunan çocuk oyun alanları, biçimsel özellikleri yönünden incelenmeye çalışılmıştır.

Yöntem

Evren ve Örneklem

Tarama modelindeki bu araştırmanın çalışma evrenini Konya ili merkez ilçelerini oluşturan Selçuklu 65, Karatay 38 ve Meram 43 olmak üzere toplam 146 çocuk oyun alanı oluşturmaktadır. Örneklemi ise tesadüfî örnekleme yöntemi ile her ilçeden seçilen 15, toplamda 45 çocuk oyun alanı oluşturmaktadır.

Araştırmaya mesire yeri niteliğini taşıyan ancak bünyesinde çocuk oyun ekipmanlarını da bulunduran alanlar, (Japon Parkı, Alaaddin Tepesi, Kent Ormanı, Akyokuş Dinlenme Parkı, Selahattin Eyyübi Parkı, Olimpiyat Parkı, Karaslan Hadimi Parkı, Kozağaç Parkı, Meram Tepesi, Nene Hatun Parkı, Hayvanat Bahçesi) çocukların bireysel olarak ulaşma ve oynama imkânları sınırlı olduğundan dâhil edilmemiştir. Bu çalışma kapsamında mahalle aralarında yer alan, çocukların ve ailelerinin kolaylıkla ulaşabildikleri, daha çok vakit geçirdikleri, çocuk oyun ekipmanlarını bünyesinde barındıran çocuk oyun alanları incelenmiştir.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Veriler araştırmacılar tarafından geliştirilen “Çocuk Oyun Alanları Gözlem Formu” aracılığı ile Şubat-Nisan 2012 tarihlerinde toplanmıştır. Akkühah (2008) oyun alanlarının kalite ve güvenlik açısından değerlendirilmesi için TSE uyumlu bir dizi kriter geliştirmiştir. Çocuk oyun alanları gözlem formunda Akkühah’ın gözlem maddelerinden faydalanmakla birlikte, bu çalışmada oyun alanlarının ekipman ve yardımcı donanımlarının nicel özellikleri ve sayıları gözlem formunda yer almıştır. Ayrıca daha detaylı inceleyebilmek için oyun alanlarının fotoğrafları çekilmiş ve kameraya kaydedilmiştir. Gözlem formu hazırlanırken nitelik ve niceliğe ilişkin durumlar ayrı ayrı kategorileştirilmiş, nicel verilerin toplanmasında 5’li likert tipi ölçek kullanılmıştır (1-Çok yetersiz, 2-Yetersiz, 3-Orta, 4-Yeterli, 5-Çok yeterli). Oyun ekipmanları kendi standartları içerisinde ayrı ayrı değerlendirilmiş ve eksiklikleri tespit edilmiştir. Oyun alanları en az iki gözlemci tarafından gözlenerek ayrı ayrı işaretlenmiş, birbirini tutmayan cevaplarda araştırmacılar kamera kayıtlarını birlikte inceleyerek işaretleme yapmışlardır. Elde edilen veriler tablolar hâlinde gösterilerek değerlendirilmiştir.

Bulgular ve Yorum

Son yıllarda Konya ili merkez ilçelerinde yerel yönetimlerce çocukların ve ailelerinin yararlanması için çocuk oyun alanlarının yapımına önem verildiği görülmektedir. Ancak oyun alanlarının mekân, konum, oyun materyali ve güvenlik yönünden istenen ve gerekli olan özelliklere sahip olup olmadığı tartışmalıdır. Konya ili merkez ilçelerinde bulunan çocuk oyun alanlarını biçimsel yönden inceleyen bu araştırma sonucu elde edilen bulguları şu şekilde özetlemek mümkündür.

Tablo 1. Oyun alanlarındaki oyun materyalleri ve sayıları

Materyaller	0 adet	1 adet	2 adet	3 adet	4-5 adet	6-7 adet	8 ve fazla	Toplam
Salıncak	6	4	31	4	-	-	-	45
Kaydırak	-	2	11	10	11	8	3	45
Tırmanma merdiveni	16	4	10	13	2	-	2	45
Tahterevalli	26	8	10	1	-	-	-	45
Diğer oyun Materyalleri	35	7	3	-	-	-	-	45

Konya ili merkez ilçelerdeki çocuk oyun alanlarında oyun materyallerini gösteren Tablo 1 incelendiğinde; oyun alanlarında değişen sayıda salıncak, kaydırak, tırmanma merdiveni, çok az sayıda tahterevalli, ender olarak da diğer oyuncakların (dönme dolap, zıplama materyali gibi) yer aldığı görülmektedir.

Salıncaklar açısından oyun alanları incelendiğinde; 6 oyun alanında hiç salıncak bulunmadığı, 31 oyun alanında 2'şer adet salıncak, 4 oyun alanında 1, 4 oyun alanında da 3'er adet salıncak bulunduğu anlaşılmaktadır. Salıncak sayısı ilçeler açısından değerlendirildiğinde Meram ve Karatay'da 3'er oyun alanında salıncak bulunmazken, Selçuklu ilçesindeki oyun alanlarının tamamında salıncak bulunmaktadır. Oyun alanlarındaki salıncak sayısı Meram ve Karatay'da 1-2 arasında değişirken Selçuklu'da 1-4 arasındadır. Ancak yapılan gözlemlerde bazı salıncakların iplerinin kopuk ve kullanılamaz olduğu da görülmüştür.

Tahterevalli çocuk oyun alanlarında daha az yer almaktadır. 26 oyun alanında tahterevalli bulunmamaktadır. Meram'da sadece bir oyun alanında tahterevalli bulunurken Selçuklu'da 8, Karatay'da 10 oyun alanında tahterevalli vardır. Kaydıraklar ise oyun alanlarının tamamında değişen sayılarda bulunmaktadır. 11 oyun alanında 2'şer, 10 oyun alanında 3'er, 11 oyun alanında 4'er, 8 oyun alanında da 5'er kaydırak bulunmaktadır. Kaydıraklar birbirine bağlı kompleks tasarımlar şeklinde olup, birbirine çok benzemektedir. Çocuk oyun alanlarındaki tırmanma merdivenleri daha çok ikili ve üçlü gruplar hâlinde olup, 16 oyun alanında tırmanma merdiveni yer almamaktadır. Meram'daki çocuk oyun alanlarının tamamında tırmanma merdivenleri bulunurken; Selçuklu'da 4, Karatay'da ise 12 oyun alanında tırmanma merdiveni yoktur.

Çocuk oyun alanları diğer oyun materyalleri (dönme dolap, zıplama materyali gibi) açısından incelendiğinde, 35 oyun alanında tabloda yer alan oyun materyalleri dışında herhangi bir oyun materyaline rastlanmamıştır. Ancak 10 oyun alanında birer çeşit farklı oyun materyalinin bulunduğu gözlemlenmiştir. Tablo

l’de yer alan, çocukların oynamaktan büyük haz aldıkları oyun araçları, yeterli sayı ve nitelikte her oyun alanında bulunması gereken temel materyallerdir. Ancak çocuk oyun alanlarının demirbaşları olarak nitelendirilebilecek bu temel oyun materyallerinden bazılarının bazı oyun alanlarında bulunmaması, bazılarının da bozuk olması önemli bir eksikliklerdir.

Tekkaya’nın çalışması (2001), çocukların oyun alanlarında en sevdikleri ekipmanlar arasında salıncak ve kaydırığın geldiğini, çocukların oyun alanlarında en çok havuz, futbol sahası, tahterevallli, dönme dolap ve salıncak bulunmasını istediklerini göstermiştir.

Tablo 2. Oyun ekipmanlarının ve bulunduğu alanın niteliğine ilişkin bilgiler

Faktör	Çok yetersiz	Yetersiz	Orta	Yeterli	Çok yeterli	Toplam
Farklı yaşa uygunluğu	-	1	2	40	2	45
Özel gereksinimlere uygunluğu	12	10	11	9	3	45
Sağlamlığı	1	2	3	14	25	45
Boya durumu	1	1	3	16	24	45
Temizliği	1	8	4	8	24	45
Zemin kaplamasının uygunluğu	2	-	2	18	23	45

Çocuk oyun alanlarının niteliğini derecelendiren Tablo 2 incelendiğinde, oyun ekipmanlarının çoğunluğunun farklı yaş çocuklarına (4-12 yaş grubu) hitap ettiği söylenebilir. Oyun alanlarında yapılan gözlemlere göre de oyun alanlarından yararlanan çocukların bu yaş aralığında olduğu söylenebilir. Oyun alanlarında 1-3 yaş arası çocuklara hitap edecek oyun materyali bulunmamaktadır. Ancak sayıca sınırlı da olsa bu yaş grubunun bazı salıncak ve kaydıraklardan yetişkin kontrolünde yararlandıkları gözlenmiştir.

Engelli ve hareket kısıtlılığı olan çocuklar ve ebeveynleri için çocuk oyun alanlarında gerekli düzenlemelerin (rampa, kılavuz iz gibi) yeterli olmadığı tespit edilmiştir. Buna rağmen, oyun materyallerinin çoğu yeni, sağlam, kullanılabilir durumda, boyalı ve temizdir. Ancak oyun alanlarındaki salıncakların bir kısmının zincirlerinin kopuk ve kullanılamaz durumda olduğu görülmüştür. Bunun salıncaklara daha büyük yaş gruplarının binmesinden kaynaklandığı söylenebilir. Yine bazı oyun alanlarında (7-8 oyun alanı) materyallerin yeterince temiz olmadığı gözlemlenmiş olup, bunun da oyun ekipmanlarının özellikle yağmur sonrası çamurlu ayakkabılarla kullanılmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Bu durumun daha sonra oyun alanına gelen çocukların kaydırak, salıncak gibi oyun ekipmanlarını kullanmalarını engellediği gözlemlenmiştir.

Cihangiroğlu (1994), “Çocuk Oyun Alanlarındaki Oyun Aletlerinde Uyulması Gereken Kriterler” konulu çalışmasında, yurt içi ve yurt dışındaki oyun ürünlerinden örneklere yer verilmiştir. Adı geçen bu çalışmada Türkiye’de okul öncesinden ergenlik çağına kadar olan çocukların ergonomik ölçülerinin belirlenmemiş olması,

yurt dışı ölçülerin de uygunluk göstermemesi, malzeme standartlarının oyun elemanları için standartlaşmamış olması ve yetersizliği aşılamayan zorluklar olarak belirtilmiştir.

Oyun alanlarında yapılan gözlemlere göre oyun materyallerinin çoğunluğu sağlam olup, dayanıklı plastikten yapılmıştır. Birkaç tanesinde tahta malzeme de kullanılmıştır. Oyun materyallerinin çoğunluğu kompleks tasarımlar şeklinde olup, birbirine çok benzemektedir. Ancak Bosna Hersek Mahallesi Köprü Durağı, Sancak Mahallesi Haris Silajdzic, Büyük Sinan Mah. Büyük Sinan Parkı ve Piri Reis Parkı tasarımlar açısından farklılık göstermektedir.

Oyun alanları zemin kaplaması uygunluğu yönünden incelendiğinde, Tablo 2’de görüldüğü gibi 23 çocuk oyun alanında oyun materyallerinin bulunduğu alan, zemin kaplaması açısından en uygun kabul edilen bölünmüş kauçuk malzeme ile kaplıdır. Bunlardan 10 tanesi Meram’da, 12 tanesisi Selçuklu’da, 1 tanesi de Karatay’da bulunmaktadır. 18 oyun alanı ise yine zemin kaplaması için yeterli kabul edilen çakıl taşı ile kaplanmıştır. Bu oyun alanlarından 4’ü Meram’da, 12’si Karatay’da, 2’si de Selçuklu’da bulunmaktadır. 2 oyun alanı zemininin toprak olarak bırakıldığı, 1 tanesinin ise beton, bir diğerinin ise kilit taşı ile döşendiği gözlemlenmiştir. Oyun alanlarının zemin kaplamasında beton ve kilit taşı her mevsim için dayanıklı ve temiz malzemeler olsa da, çocukların oyun alanlarında çok sık rastlanılan kazalarda yaralanmalarına, hatta daha büyük tehlikelere neden olabilmektedir.

Oyun alanlarının zemin yapısının nitelikleri ile ilgili ayrıntılı bir araştırmaya ülkemizde rastlanmamış ise de, bu konuda yurt dışında yapılmış bazı çalışmalar bulunmaktadır. Robitaille vd.’nin (2000) yapmış olduğu araştırmada, Montreal Adası’nda 205 kent parkı içerisinden seçilen park alanlarında, zemin kaplamaları (materyali, materyalin sıkışma durumu) ve oyun elemanlarının yükseklik değerleri belirlenerek, Kanada’da geçerli olan standartlarla karşılaştırıldığında, bu alanlardaki zemin kaplama materyallerinin %59’unun kullanışsız olduğu ortaya konulmuştur.

Mott vd.’nin (1996) yapmış oldukları araştırmada, çeşitli çocuk oyun alanlarının zemin kaplamalarının güvenliği, içerdiği oyun elemanlarının nitelik ve yükseklikleri incelenmiştir. Sonuç olarak oyun alanları için en güvenli zemin kaplamalarının sentetik materyal ve ağaç kabuğu olduğu, bu materyallerin bütün kentlerde kullanılabilceği ortaya konulmuştur.

Tekkaya’nın (2001) yaptığı araştırmada, ankete katılan çocukların, oyun alanı ile ilgili zeminin sert, taşlı veya toprak olmasından, büyük çocukların küçükleri rahatsız etmesinden, düzensizlikten, alanın küçük olmasından, toz ve köpeklerden şikâyet ettikleri belirlenirken; mevcut oyun alanlarının fiziksel yönden yetersiz, değişik yaştaki çocukların ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde tasarlanmadığı ortaya konmuştur.

Tablo 3. Çocuk oyun alanlarındaki çeşme, tuvalet ve çöp kutusu sayılarının dağılımı

Faktör	0 adet	1 adet	2 adet	3 adet	4 adet	5 adet	6 adet	Toplam
Çeşme	43	-	2	-	-	-	-	45
Tuvalet	40	-	2	-	-	-	3	45

Çöp Kutusu	31	-	13	1	-	-	-	45
------------	----	---	----	---	---	---	---	----

Tablo 3'te görüldüğü gibi araştırma kapsamına alınan 45 oyun alanının tamamına yakınında çeşme ve tuvalet bulunmamaktadır. Oyun alanlarında çocukların ve ebeveynlerinin kullanımına sunulmuş Meram ve Karatay'da 1'er oyun alanında 2'şer çeşme bulunurken, Selçuklu'daki oyun alanlarında çeşme bulunmamaktadır. Parklarda bulunan ağaç, çim ve çiçeklerin sulanması için su bulunmakta ise de, muslukları kilitli olup, bekçi, bahçıvan ya da diğer görevlilerin kontrolünde kullanılmaktadır.

Yılmaz ve Bulut (2003) yaptıkları bir çalışmada, oyun alanlarında çocuklar için vazgeçilmez bir oyun aracı olan suyun sadece görsel amaçlı kullanılmasını eleştirmişler, çocuk oyun alanlarında suyun oyun aracı olarak kullanıldığı özgün tasarımların mutlaka yer alması gerektiğini belirtmişlerdir.

Tuvalet kabini bulunan 5 oyun alanının 2 tanesinde 2'şer, 3 tanesinde de 6'şar tuvalet kabini bulunmaktadır. Tuvaletlerin varlığı çocuk oyun alanlarında önemli bir ihtiyaçtır. İhtiyacı olanlar çocuklar bu ihtiyaçlarını evlerine giderek, çevredeki evlerden yardım isteyerek ya da parkın تنها köşelerinde, ağaç diplerinde gidermektedir. Bu durum çevre kirliliğine yol açtığı gibi çocukların sağlığı açısından da sakıncalıdır.

Çevre temizliği için son derece önemli olan çöp kutularının varlığı açısından veriler incelendiğinde, 31 oyun alanında çöp kutusunun bulunmadığı, 13 oyun alanında 2'şer, 1 oyun alanında ise 3 çöp kutusunun bulunduğu görülmektedir. Bu sayı oldukça yetersizdir. Oyun alanını kullananların çevredeki çöp konteynırlarından yararlanması beklenmektedir. Ancak bu durum, oyun alanlarında çöpler açısından istenmeyen görüntülere neden olmaktadır.

Tablo 4. Oyun alanlarının yeşillendirme durumuna ilişkin bilgiler

Faktör	Çok yetersiz	Yetersiz	Orta	Yeterli	Çok yeterli	Toplam
Ağaçlar	10	2	6	8	19	45
Çiçekler	25	2	3	5	10	45
Çimler	14	3	5	7	16	45

Tablo 4 incelendiğinde çocuk oyun alanlarından 10'unda ağaçların, 14'ünde çimlerin, 25 tanesinde de çiçeklerin olmadığı görülmektedir. Ancak yeşil ağaç ve çimlerin olduğu oyun alanlarında bunların bakımlarının yapıldığı, durumlarının iyi olduğu gözlemlenmiştir. Çocuk oyun alanlarında çeşitli türde ağaçlar bulunmaktadır. Çiçeklerin az olmasının nedeni gözlem yapılan mevsimle ilişkili olabilir. Oyun alanlarındaki yeşil alan ve

çimlerin durumu ilçeler yönünden değerlendirildiğinde Selçuklu'daki oyun alanlarının daha bakımlı olduğu söylenebilir.

Acar (2003), “Çocuk Oyun Alanlarında Kullanıcıların Bitki Tercihlerinin Belirlenmesi” konulu çalışmasında, Trabzon'da 4 büyük çocuk oyun alanını gözlem ve anket yoluyla incelemiş, çocukların bitki seçerken kendi boyutlarına uygun, çiçekli ve renkli bitkileri tercih ettiklerini belirlemiştir. Oyun alanlarında doğru bitki kullanımı çocukların fiziksel, zihinsel ve duygusal gelişimlerine önemli katkıları olduğu gibi, bu mekânlarda sıkça görülen kazaları ve yaralanmaları en aza indirmektedir. Yapılan çalışmalara göre doğal alanlar çocukların ilgisini çekmekte, buradaki yaşantılar çocuklara zihinsel ve psikolojik açıdan fayda sağlamaktadır (Cole, 1983).

Çocuklar için oyun mekânı olarak küçük bir ormanın seçildiği çalışmada, bu mekânların çocukların geleneksel oyun mekânlarındaki eksikliklerini gidermedeki rolü araştırılmıştır. Sonuç olarak doğal peyzaj alanlarının, çocukların ihtiyaçlarına cevap veren oyun mekânları olduğu ortaya çıkmıştır. Eğimli alanlar, geniş çim alanları ve bitkiler içeren oyun mekânlarının çocukların vücut (motor) gelişiminde etkili olduğu vurgulanmıştır (Yılmaz ve Bulut 2003). Bu araştırma oyun alanlarındaki gözlemler sırasında çocukların, genellikle alanda mevcut oyun elemanlarının yanında toprak, kum, taş, su ve böcek gibi doğal objelerle ve arkadaşlarıyla birlikte değişik oyunlar oynadığını göstermiştir. Bazı çocukların oyun alanları yakınında bulunan çimler üzerinde serbestçe veya arkadaşlarıyla oynamaları, yine gözlem yapılan çocuk oyun alanlarında çocukların ağaçlar, çiçekler ve diğer doğal objelerle ilgilenmeleri, çocukların doğa ile iç içe olmaktan ve bu tür alanlarda oynamaktan hoşlandıklarını göstermektedir. Çocuk oyun alanlarının doğal objeler yönünden çeşitli ve zengin olarak tasarlanmasının önemi bilinmesine rağmen, araştırmaya konu olan oyun alanlarının, bitkisel tasarım açısından çocukların doğa ile iletişimini sağlayıcı bir donanıma yeterince sahip olduğu söylenemez.

Tablo 5. Koşu alanı, spor aleti, bank ve kamelyalara ilişkin bilgiler

Faktör	Çok yetersiz	Yetersiz	Orta	Yeterli	Çok yeterli	Toplam
Koşu/Yürüyüş alanı	37	-	1	2	5	45
Spor aletleri	28	3	4	5	5	45
Bank /kamelya	12	4	7	6	16	45

Çocuk oyun alanları daha büyük yaştaki çocukların ve ebeveynlerinin yararlanacağı koşu alanlarının varlığı yönünden incelendiğinde 3'ü Meram'da, 1'i Karatay'da, 4'ü Selçuklu'da olmak üzere toplam 8 oyun alanında koşu/yürüyüş yolu bulunmaktadır. Görüldüğü gibi oyun alanlarının çok azı koşu/yürüyüş alanına sahip bulunmaktadır. Spor aletlerinin bulunduğu oyun alanlarının da sayısı sınırlıdır. Tabloda 5'te görüldüğü gibi toplam 17 oyun alanında spor aletleri bulunmakta olup, bunların da 2'si Meram'da, 8'i Karatay'da, 7'si Selçuklu'dadır. Ayrıca var olan spor aletlerinin çoğunun yeterli olmadığı da gözlemlenmiştir.

Oyun alanlarının önemli bir bölümünde, ailelerin çocuklar parkta oyun oynarken, oturup dinlenebileceği, çocuklarını izleyebileceği bank ve kamelya bulunmakta ise de, 11 oyun alanında bank ve kamelyaya rastlanılmaması önemli bir eksikliklerdir. Oyun alanlarının büyüklüğüne göre alandaki bank sayısı 1-7 arasında, kamelyaların sayısı ise 2-8 arasında değişmektedir. Kamelya bulunan oyun alanı sayısı bank bulunan oyun alanı sayısına göre daha az ise de, bankların önemli bir bölümü ailelerin çocuklarını rahatlıkla izleyebilecekleri konumda olmadığı gibi sayıca ve nitelikçe yeterli değildir. Bank / kamelya bulunmayan oyun alanlarının sayısı merkez ilçelere göre değerlendirildiğinde, 3'ü Meram'da, 3'ü Karatay'da, 5'i ise Selçuklu'dadır.

Tablo 6.Oyun alanlarının güvenlik ve sağlık durumuna ilişkin bilgiler

Faktör	Çok yetersiz	Yetersiz	Orta	Yeterli	Çok yeterli	Toplam
Elektrik kablolarının durumu	-	-	-	-	45	45
Aydınlatılma durumu	22	4	3	9	7	45
Yangın söndürme düzeni	45	-	-	-	-	45
İlk yardım butonu ya da telefon numaraları	45	-	-	-	-	45
İçinde/ yakınında zararlı tesisler	45	-	-	-	-	45
Çitler	15	8	3	8	11	45
Sokak hayvanlarına karşı korumalı	45	-	-	-	-	45
Açıkta yiyecek satılma durumu	-	-	-	-	45	45
Kalabalık ve gürültüden uzak oluşu	1	4	14	6	20	45

Ana caddeye uzaklığı	4	9	5	17	10	45
Yerleşim yerlerine yakınlığı	-	-	-	-	45	45

Oyun alanlarının tümünde aydınlatılmayı sağlayan elektrik kablolarının toprak altına alınmış olduğu ve çocuklar için bir tehlike arz etmediği görülmektedir. Ancak Meram'da 10, Selçuklu'da 2, Karatay'da 10 oyun alanında aydınlatma lambaları yetersiz olup, bu oyun alanlarının aydınlatılmasında sokak ve cadde lambalarından yararlanılmaktadır. Bazı oyun alanlarında oyun materyallerinin bulunduğu alan yeterince aydınlanırken, bazılarında aydınlatma yetersiz kalmaktadır. Yapılan gözlemlere göre Selçuklu ilçesinde yer alan oyun alanları daha iyi aydınlatılmaktadır.

İncelemeye konu olan çocuk oyun alanlarında *yangın söndürme cihazı, acil yardım butonu* ya da *acil yardım telefon numaralarının* bulunmadığı gözlemlenirken, oyun alanlarında çocuklar için zararlı olabilecek tesislere rastlanmamıştır. Ancak, 15 oyun alanında çitlerin bulunmadığı görülmekte iken, bazı oyun alanlarının etrafında yer alan çitler istenilen yeterlikleri taşımamaktadır. Meram'da 5, Selçuklu'da 6, Karatay'da 4 oyun alanında, etrafı çevreleyen çitlere rastlanmamıştır. Çevresinde çit olanların büyük bir kısmının kapısı bulunmamakta ya da gün boyu kapıları açık bırakılmaktadır. Bu nedenlerle çocuk oyun alanlarına kedi ve köpek gibi sokak hayvanları girebilmekte, bu durum çocuklar için rahatsız edici olabilmektedir. Özellikle hayvanların beslenmesinin zorlaştığı kış günlerinde kontrolsüz gezen hayvanlar daha tehlikeli olabilmektedir.

Araştırmaya dâhil olan çocuk oyun alanlarının tamamında gözlemin yapıldığı saatlerde açıkta yiyecek satan kişiler görülmemiştir, ancak bunun her saatte böyle olabileceğini söylemek mümkün değildir. Okul ve ailede verilen eğitimde açıktan alınan yiyeceklerin çocukların sağlığı için tehlikeli olabileceği anlatılmalı ve ebeveynler çocuklarının açıkta satılan yiyecekleri satın almalarına izin vermemelidir.

Oyun alanlarının çoğunluğunun kalabalık ve gürültüden uzak olduğu gibi, ana caddelerden de uzak olduğu gözlemlenmiştir. Tablo 6, oyun alanlarının yerleşim yerlerine yakınlığı yönünden değerlendirildiğinde oyun alanlarının tamamı yerleşim yerlerine yakındır. Bu durum çocukların oyun alanlarına kolayca ulaşmalarını ve bu alanlardan yararlanmalarını sağlamaktadır.

Sonuç ve Öneriler

Diğer büyük kentlerde olduğu gibi Konya'da da son yıllarda hızlı yapılaşma nedeniyle çocuklara oyun imkânı sunan açık ve doğal alanlar giderek azalmaktadır. Çocuklar zamanlarını daha çok kapalı mekânlarda bilgisayar oyunları ile geçirmekte, dış mekânda gerçekleşen oyunlara eskisi kadar yönelmemektedir. Bütün bunlar çocuklara, açık havada akranlarıyla oynama imkânı sunan çocuk oyun alanlarının önemini daha da artırmaktadır. Bunun için yerel yönetimler imar planlarında, 3194 sayılı İmar Kanunu gereği çocuk oyun alanlarına yer vermektedir. Araştırmanın yapıldığı Konya'da yerel yönetimlerin yeni çocuk oyun alanlarının yapımına, daha önce yapılanlardan yıpranmış olanların yenilenmesine önem verdiği gözlemlenmiştir.

Konya ili merkez ilçelerinde yerel yönetimlerce son yıllarda çocuk oyun alanlarının planlanması ve yapılmasına önem verildiği görülse de, araştırma sonuçlarına göre oyun alanlarının, plânlama ve tasarım ilkeleri göz önünde bulundurularak düzenlenmemiş olduğu anlaşılmaktadır. Buraların oyun materyalleri yönünden de

pek yeterli olduğu söylenemez. Çocuk oyun alanlarının, oyun alanı olarak ayrılan yerin bir köşesine, birkaç oyun elemanı yerleştirilerek düzenlendiği gözlemlenmiştir. Ancak yeni yapılan oyun alanlarının nispeten daha iyi düzenlendiği, oyun materyallerinin daha yeni, bakımlı ve kullanılabilir olduğu söylenebilir. Yine de oyun alanlarındaki çocuk oyun ekipmanlarının benzer ve tek düze olduğu gözlemlenmiştir.

Konya ili merkez ilçelerinde son yıllarda yerel yönetimlerce çocuk oyun alanlarının planlanması ve yapılmasına önem verildiği görülse de, çocuk oyun alanlarının, şehir imar planlarında oyun alanı olarak ayrılan yerlerin bir köşesine ya da ortasına salıncak, kaydırak, tahterevalli ve tırmanma merdiveninden oluşan sınırlı sayıda oyun materyalinin yerleştirilerek oluşturulduğu; oyun elemanlarının da kompleks ve birbirine benzer, tek düze olduğu gözlemlenmiştir.

Gözlemlenilen oyun alanlarının yarısından fazlasında (26 oyun alanı) temel oyun materyallerinden tahterevalli, üçte birinde (16 oyun alanı) tırmanma merdiveni, bir kısmında da (6 oyun alanı) salıncak bulunmamaktadır. Bulunanlarda ise adı geçen oyun materyallerinin sayılarının sınırlı olduğu, 1-4 arasında yoğunlaştığı görülmüştür.

Oyun ekipmanlarının tamamına yakını farklı yaşlara (4-12 yaş grubu) uygun, sağlam ve boyalı, büyük çoğunluğu temizdir. Oyun alanlarının büyük çoğunluğunun zemin kaplaması uygun ve yeterli kabul edilen malzeme ile kaplı iken, oyun alanlarında engelli ve hareket kısıtlılığı olan çocuklar için gerekli olan rampa, kılavuz iz gibi düzenlemelerin yeterli olduğu söylenemez.

Oyun alanlarının tamamına yakınında çeşme, tuvalet bulunmazken, üçte ikisinde çöp kutusu görülmemiştir. Bununla birlikte, oyun alanlarının yarısından fazlasında (25 oyun alanı) çiçek, yaklaşık üçte birinde (14 oyun alanı) çim, dörtte birine yakınında (10 oyun alanı) ağaç bulunmamaktadır. Bulunan oyun alanlarının önemli bir bölümünde çiçek, bir kısmında da çim ve ağaçlar yeterli değildir.

Oyun alanları ailelere sunulan imkânlar yönünden değerlendirildiğinde büyük çoğunluğunda (37 oyun alanı) koşu/yürüyüş yolu, spor aleti (28 oyun alanı) ve dörtte birinde de (11 oyun alanı) bank/kamelya bulunmamaktadır. Bulunanlar ise ihtiyacı karşılayacak nitelikte değildir. Buna göre oyun alanlarının büyük çoğunluğunun ebeveynlerin yararlanabileceği yeterli sayı ve nitelikte yürüyüş/koşu yolu, spor aletleri, bank ve kamelyalara sahip oldukları söylenemez.

Çocuk oyun alanları güvenlikle ilgili önlemler yönünden değerlendirildiğinde oyun alanlarının tümünde aydınlatmayı sağlayan elektrik kablolarının toprak altına alınmış olduğu ve çocuklar için bir tehlike arz etmediği görülmektedir. Ancak oyun alanlarının yarısında (Meram'da 10, Selçuklu'da 2, Karatay'da 10) aydınlatma lambaları bulunmamakta, bu oyun alanlarının aydınlatılmasında sokak ve cadde lambalarından yararlanılmaktadır. Bu nedenle önemli sayıda oyun alanlarında oyun materyallerinin bulunduğu mekânda aydınlatma yetersiz kalmaktadır.

İncelemeye konu olan çocuk oyun alanlarında yangın söndürme cihazı, acil yardım butonu ya da acil yardım telefon numaralarının bulunmadığı gözlemlenirken, oyun alanlarında çocuklar için zararlı olabilecek tesislere rastlanmamıştır.

Çocuk oyun alanları etrafını çevreleyen çitler açısından incelendiğinde oyun alanlarının üçte birinde çitlerin bulunmadığı, var olanların da önemli bir bölümünün yeterli olmadığı görülmüştür. Çevresinde çit olanların büyük bir kısmının kapısı bulunmamakta ya da gün boyu kapıları açık bırakılmaktadır. Bu nedenlerle

çocuk oyun alanlarına kedi ve köpek gibi sokak hayvanları girebilmekte, bu durum çocuklar için istenmeyen sonuçlar doğurabilmektedir.

Oyun alanlarının tamamı yerleşim yerlerine yakın, çoğunluğu kalabalık, gürültü ve ana caddelerden uzaktır. Bu durum çocukların oyun alanlarına kolayca ve güvenle ulaşmalarını ve buralardan yararlanmalarını sağlamaktadır.

Çocuk oyun alanları, planlama ve tasarım ilkeleri göz önünde bulundurularak düzenlenmeli, oyun materyalleri yönünden zenginleştirilmelidir. Araştırma sonucu oyun alanlarında belirlenen eksiklikler giderilmeli, öncelikle bu mekânların güvenliğini sağlayıcı önlemler alınmalıdır. Çocukları doğa ile buluşturan, onların yaratıcılıklarını geliştiren, farklı etkinlikler yapma fırsatları sunan, bünyesinde yeterli sayı, nitelik ve çeşitlilikte oyun materyalleri bulduran, ebeveynlere oturma, çocuklarını görebilme, dinlenme ve spor yapma imkânları sunan, çok amaçlı oyun alanlarının yapılmasına önem verilmelidir.

KAYNAKÇA

- Acar, H. (2003). *Çocuk oyun alanlarında kullanıcıların bitki tercihlerinin belirlenmesi üzerine bir araştırma: Trabzon kenti örneği*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, KTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Ahıskalı, S.Ö. (1998). Çocuk oyun alanlarında döşeme. *Peyzaj Mimarlığı Dergisi*. T.M.M.O.B. Peyzaj Mimarları Odası, İstanbul Şubesi, Temmuz-Ağustos, 5(14), İstanbul.
- Akkülah, A. T. (2008). *Oyun alanları güvenlik standartlarının araştırılması ve nenehatun parkı örneğinde irdelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Aksoy, Y. (2013). Çocuk oyun alanları üzerine bir araştırma: İstanbul, Isparta, Eskişehir, Erzurum, Kayseri, Ankara, Zonguldak ve Trabzon illeri örneği. *İstanbul Aydın Üniversitesi Dergisi*. Yıl 3, Sayı 10.
- Bal, A. (2005). *Zonguldak kenti yeşil alan sistemindeki çocuk oyun alanlarının durumunun peyzaj mimarlığı ilkeleri açısından irdelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Zonguldak Karaelmas Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Bartın.
- Bektaş, Y. (2004). *İlköğretim çağındaki çocukların çocuk oyun alanlarından beklentilerinin belirlenmesi üzerinde bir araştırma: Ankara-Çankaya örneği*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Baykoç Dönmez, N. (1992). *Oyun*. Esin Yayınevi, İstanbul.
- Bühler C, Hetzer H. (1935). *Testing children's development from birth to school age*. New York, Farrar&Rinehart.
- Bulut, Z. Kılıçaslan, Ç. (2010). Çocuğa önem kazandırmada önemli bir ilke; çocuk oyun alanlarında güvenlik. *Artvin Çoruh Üniversitesi Dergisi*, c.10, s.1.

- Cihangiroğlu, C. (1994). *Çocuk oyun alanlarındaki oyun aletlerinde uyulması gereken kriterler üzerine bir araştırma*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Cole, L. (1983). Design for environmental education., *Landscape Design*, October, 28-31.
- Çukur, D. (2011). Okulöncesi çocukluk döneminde sağlıklı gelişimi destekleyici dış mekân tasarımı, *SDÜ Orman Fakültesi Dergisi*. s.12: 70-76.
- Çukur, D. ve Özgüner, H. (2008). Kentsel alandan çocuklara doğa bilinci kazandırmada oyun mekânı tasarımının rolü. *Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, Seri:A, Sayı:2, Yıl: 2008, 177-189.
- Çukur, D., Özgüner, H., Ergin, Ş., Gül, A., Akten, M., Küçük, V. (2009). Kentsel mekânda oyun alanları üzerinden çocuklara doğa bilinci kazandırmaya yönelik tasarım yaklaşımları: Isparta kentinde bir örnek alan çalışması. *TMMOB Mimarlar Odası Bursa Şubesi 21. Uluslararası Yapı ve Yaşam Kongresi 20-21 Mart 2009*, Bursa, Bildiriler Kitabı. s:386-374.
- Deretarla, G. E. (2012). Ailelerin çocuk bahçelerine ve çocuk bahçelerindeki materyallere bakış açılarının incelenmesi. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, c.21, s.3, 261-274.
- Dicle, O. (2011). Çocukların açık-yeşil alan kullanım desenlerinin belirlenmesi: Çayyolu örneği. Ankara Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri: 09B4347012
- Dinç, H. (1993). *Çocuk Oyun İşlevi ve Öğeleri*.Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Yıldız Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Erdem, Ö. (2003). *Okul öncesi eğitim birimlerinde dış mekân tasarım ilkeleri*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Gür, G. Ö. ve Zorlu, T. (2002). *Çocuk Mekânları*. Yem Yayınları, İstanbul.
- Kohler, F. W. & Strain, P. S. (1993). Teaching preschool children to make friends. *Teaching Exceptional Children*, c.25, s.41-43.
- Mott,A., Rolte, K., James, R., Evans., Kemp, A., Dunstan, F, Kemp K., &Sibert, J. (1996). Safety Of Surfaces And Equipment For Children In Playgrounds, *The Lancet*, 349 (9069):1874-1876.
- Özgüner, H. ve Şahin, C. (2009). Isparta kent merkezindeki çocuk oyun alanlarının mevcut durumu ve çocukların bu alanlara karşı davranış biçimleri. *Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi* Seri: A, c.1, s.129-143.
- Özgüner, H., Ergin, Ş., Gül, A., Çukur D., Küçük, V., Akten M. (2007). Günümüz kültürel yapısı içinde kentsel alanda doğa korumanın olanak ve sınırları ile sosyalizasyon sürecinde çocuklarda doğa bilinci gelişimini destekleyici kentsel tasarım yaklaşımlarının saptanması. *Süleyman Demirel Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projesi Raporu*, Proje No: 01018-m-05, Isparta.
- Özgüç, İ. M. (1998). Oyun bahçelerinde tasarım ilkeleri. *Peyzaj Mimarlığı Dergisi*. T.M.M.O.B. Peyzaj Mimarları Odası İstanbul Şubesi, Temmuz-Ağustos , 5(15 -16), İstanbul.
- Robitaille, Y., Laforest, S., Lesage, D., Dorval, D. (2000). Search for a Simple Means of Identify Dangerous Surfaces Under Playground Equipment. *Journal of Safety Research*. c.31, s.25-38.
- Smilansky, S. (1990). Sociodramatic play: its relevance to behavior and achievement in school, in Klugman, E. ve Smilansky, S. (Eds.) *Children's Play and Learning*. N.Y.: Teacher's College Press, 18-42.
- Simonon, L. (2000). Permaculture Playgrounds. *Playlines*. 8(21).

- Sorkun, G. (1996). *İstanbul Anadolu Yakası Örnek Çocuk Oyun Alanlarının Peyzaj Mimarlığı Açısından İrdelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Sun, M., Seyrek, H. (2006) *Çocuk Ve Oyun*. Ankara.
- Tekkaya, E. (2001). Tasarlanmış çocuk hakları: Ankara çocuk oyun alanları, *Millî Eğitim Dergisi*, c.151, s.25-37.
- Uluğ, H. (2007). *Kuzey Adana'daki çocuk oyun alanlarının bitki seçimi yönünden irdelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Adana.
- Yörükoğlu, A. (2002). *Çocuk Ruh Sağlığı. Çocuğun Kişilik Gelişimi, Eğitimi Ve Ruhsal Sorunları*. Özgür Yayınları, İstanbul.
- Yılmaz, S., Bulut, Z. (2003). Kentsel mekânlarda çocuk oyun alanlarının yeri ve önemi: Erzurum örneği. *Millî Eğitim Dergisi*, c.158, s.43-59.

Evaluating Structural Properties of Children Playgrounds: Konya City Sample

Gökhan DUMAN¹

Nurcan KOÇAK²

Play is a process in which children involve voluntarily. Children games sometimes have rules and sometimes have no rules at all. All types of play support children's social, emotional, cognitive and physical development. There is a strong relationship between children's learning and play (Akkulah, 2008; Tekkaya, 2001). Because play has an important role on children's development, children's play rights have been secured by international regulations. Turkey is one of the members of the United Nations that signed children's play rights declaration. These regulations state and secure children's rights of free activity time, play time and rest time.

Children start to play on birth. Their play skills develop from primitive to more complex and organized form with their age. About at age 8 outdoor playgrounds become their major play and social interaction area (Buhler ve Hetzer, 1935). The quality and safety of playgrounds have an important effect on children's healthy development. For these reasons, it is important to evaluate the standards of playgrounds.

¹ Lecturer, Dr., Gazi University, Gazi Education Faculty, gduman@gazi.edu.tr

² Assis. Prof. Dr., Turgut Ozal University, College of Health Services, any@hotmail.com

Konya is one of the largest cities in Turkey. There is also a debate concerning proper standards of outdoor playgrounds' location, space, safety and equipment in Konya. This study delves to analyze the quality of children outdoor play areas in Konya City center and its major counties. For this purpose, 146 outdoor play areas were observed and evaluated using playground observation form. Data was collected between February-April 2012 and camera recordings were used to analyze the playgrounds in detail.

It has been found that all of the playgrounds (n=45) were equipped with limited numbers of swings, slides, seesaws, and ladders. The equipments were monotone and some of the playgrounds did not even have basic equipments such as swings, seesaws and ladders. Most of the playgrounds' floor were also covered with appropriate material. Even though the numbers of play materials were limited, they were developmentally appropriate, clean and sound. However the study showed that playgrounds and their equipment were not suitable for children with special needs. Necessary adjustments have to be designed and implemented for easy access and use of children with special needs. Locations of playgrounds were close to living areas and remote from the crowded streets and noise pollution. However, there were not enough accommodation places, trees, flowers and safety precautions. It has been found that none of the playgrounds have water and rest rooms. When the family needs were analyzed, children's outdoor playgrounds do not have walking/running patio (n=37), sport equipments (n=28) and sitting benches (n=11). These accommodations reported exist in the playground were not usable. Safety of playgrounds was found to be poor. There were not any fire extinguisher, emergency assistance push button and emergency phone numbers in the playgrounds. Besides 15 playgrounds did not have any fences while almost all the fences were not functional for safety issues. Most of the playgrounds (n=42) do not offer nature for children. It has been suggested that playgrounds where children meet with nature are needed. The study also suggested that safety of playgrounds should be improved.